

Kodanikuühiskond erakondade platvormides

Hille Hinsberg, Maiu Uus, Külvi Noor

Poliitikauuringute Keskus Praxis jälgib Riigikogu 12. koosseisu valimisega seonduvat valimisdebatti ja koostab erakondade valimisprogrammide sõltumatu analüüsi. Kasutatakse erakondade poolt avaldatud materjali ning esitatakse selle põhjal ekspertarvamus. Analüüside eesmärk on edendada avalikku arutelu ja kodanike osalust poliitika kujundamises. Käesolevas poliitikaanalüüsis vaadeldi kõigi eelmistel Riigikogu valimistel saadikukohti saanud erakondade – Eestimaa Roheliste (EER), Eestimaa Rahvaliidu (ERL), Isamaa ja Res Publica Liidu (IRL), Keskerakonna (KE), Reformierakonna (RE) ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna (SDE) valimisplatvorme.

Võrreldes 2007.aastaga on riigi esinduskogu valimisi iseloomustanud kodanikuühiskonna kõrge aktiivsus. Seekordsete valimiste eel on mitmed ühendused tulnud välja oma ettepanekutega, mis puudutavad laia teemaderingi majandusest hariduseni. Fakt, et erinevad rühmad

oma üleskutseid-platvorme poliitikakujundamise sisen-dina esitavad, näitab kodanike soovi mõjutada avaliku võimu tegevust ja on iseenesest märk tugevnenud koda-nikuühiskonnast.

Käesolevas analüüsis võrdleme erakondade valimisprog-ramme Kodanikuühiskonna arengukavaga, mis väljendab riikliku poliitikat ning vabaihenduste ettepanekutega, mis väljendavad laiemalt huvirühmade ootusi.

Otseselt kodanikuühiskonna kui valdkonna arengu suhtes tehtud ettepanekud koondas Eesti Mittetulun-dusühingute ja Sihtasutuste Liit EMSL Vabaihen-duste manifesti. Oma ettepanekud on nii erakondadele kui avalikuks aruteluks esitanud nii tööandjate kui ametiühingute keskliidud, Eesti Õpilasesinduste Liit Üliõpilaskondade Liit, Noorteühenduste Liit, Eesti Keskkonnaorganisatsioonide Koda, Lapse Huvikaitse Koda, Teenusmajanduse Koda jt.

Põhjäreldused

- ☛ Kodanikuharidus kui oluline eeldus aktiivse kodanikuühiskonna arengus on valimislubadustes katmata.
- ☛ Peamiselt lubatakse ühenduste rahastamist suurendada (IRL, SDE, KE), vähem tegeletakse senise rahastamis-süsteemi korrastamisega.
- ☛ Kodanikuühiskonda toetavate üldiste põhimõtete kõrval jääb selgitamata avaliku võimu ja vabaihenduste koostöö tegelikkus: mis sammud on järgmise nelja aasta jooksul kõige vajalikumad ühenduste riigipoolses rahastamises, neile avalike teenuste lepingulisel üleandmisel ja avalikkuse kaasamisel?
- ☛ Valimisprogrammidest ei selgu, milline asutus peab vastutama kodanikuühiskonna arengu eest ning kuidas riigi ülesandeid ja erinevate riigiasutuste koostööd on plaanis paremini koordineerida.

Kodanikuühiskond on ühiskond, kus inimeste põhiõigused ja -vabadused on kaitstud ning kus on võimalik mõjutada poliitilisi otsuseid. Toimub inimeste omaalgatuslik koostöö oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamiseks ja otsustamise osalemiseks.

Lähtudes käesoleva aasta algul valitsuse poolt kinnitatud Kodanikuühiskonna arengukavast 2011 – 2014, on riigi suunad kodanikuühiskonna arendamisel järgmised:

- ☛ Kodanikuharidus
- ☛ Kodanikuühenduste tegutsemisvõimekus ja elujõulisus
- ☛ Kodanikuühendused kui partnerid avalike teenuste osutamisel
- ☛ Kaasamine
- ☛ Heategevus ja filantroopia, sh annetamine, vabatahtliku tegevuse arendamine.

Kõik need teemad on omavahel seotud. Nii kujundab kodanikuharidus inimestes väärtused ja oskused, sh näiteks soovi tegutseda vabatahtlikuna või osaleda mõne kodanikuühenduste tegevuses, et olla mõjusamalt kaasatud ning kaasa rääkida ühiste asjade otsustamises. Teiselt poolt panustavad kodanikuühendused sotsiaalsete probleemide lahendamisse, näiteks osutades avalikke teenuseid. Selleks, et kodanikud oleksid aktiivsed ühiskondlikus elus osalejad ning kodanikuühendused suudaksid oma rolle täita, on vaja kindlustada nende tegevuse rahastamine ja tegutsemisvõimekus.

Järgnevalt võrdleme, kas ja mil moel on erakonnad oma valimisprogrammides nende viiele kodanikuühiskonna olulisemale arengusuunale tähelepanu pööranud ja lahendusi pakkunud.

Kodanikuühenduste tegutsemisvõimekus ja elujõulisus

Erakonnad on ise samuti mittetulundusühendused, kuid erinevus kodanikualgatusel seisneb selles, et nemad saavad riigi eelarvest kindla summa tegevustoetust. Erineb ka siht, milleks ressursi kasutatakse: erakonna eesmärk on võimu taotlemine, et otsustada muuhulgas riigi raha kasutamise üle. Ühendused saavad riigilt raha otseselt avalikes huvides tehtavate tegevuste läbiviimiseks.

Avaliku võimu poolne rahastamine on üheks kolmest ühenduste sissetulekuallikast omateenitud tulu (sh liikmemaksud) ning erasektori toetuste kõrval. Seepärast on

kodanikuühenduste püsimiseks vajalik riigipoolne toetus – seda nii ühenduste rahastajatenä ühiskonnale vajalike tegevuste korraldamiseks kui ka kolmanda sektori arengut soodustavate tingimuste loomise kaudu.

KE soovib toetada katusorganisatsioonide ja erialaliitude tööd ja kaasata nad partneritena otsustusprotsessi. Plaanitakse suurendada rahvusvähemusi esindavate kodanikuühenduste riigipoolse rahastust ning muuta rahastamisaotlused ja aruandluse vähembürokratlikuks. Samuti soodustatakse rahaliselt piirkondlike asumi- ja külaseltside tingimusi oma ülesannete elluviimiseks.

Viimane lause äratub küsimusi, sest kuigi Tallinna keskerakondlik linnavalitsus on pidevalt ühendusi projektide kaudu toetanud, ei ole seda tüüpi toetust siiani saanud asumi-seltsid. Samuti ei toetanud linnavalitsus kodanikuühenduste ümarlaua kaasalöömist Tallinna linnavolikogu töös, vaid lõi hoopis paralleelselt uue nõuandvaskogu, mis koosnes peamiselt rahvusvähemuste kultuuriseltside esindajatest. Need kultuuriseltsid sõltuvad linnavalitsuse rahastamisest.

KE lubab riigieelarvest rahastada ka Eesti Kasuperede Liidu, Puuetega Inimeste Koja, Lasterikaste Perede Liidu jt tegevust sotsiaalabi valdkonnas, kuid kas see on mõeldud nende organisatsioonide tegevustoetusteks või kindlate teenuste osutamiseks, programm ei täpsusta.

IRL lubab jätkuvalt toetada kodanikuühiskonna organisatsioone ja algatusi Kodanikuühiskonna Sihtkapitali, kohaliku omaalgatuse programmi, hasartmängumaksu nõukogu ja muude rahastamiskanali kaudu IRL peab oluliseks luua lisaks projektitoetustele ka tegevustoetuste süsteemi. Tegevustoetuste vorm on küll juba kasutusel, kuid selget, korrastatud süsteemi on tõesti tarvis, et nii riigiasutuste kui kohalike omavalitsuste rahastamisotsused oleksid läbipaistvamad.

Samalaadse ettepaneku leiab ka vabaühenduste manifestis - käivitada kõigis ministeeriumides tegevustoetuste eraldamine vabaühenduste tegutsemisvõimekuse tõstmiseks. Manifestis peetakse ka vajalikuks korrastada hasartmängumaksust ühenduste rahastamise süsteemi - eristada projekti- ja tegevustoetused, viia väiketoetuste otsustamine maakondadesse.

SDE lubab kahekordistada Kodanikuühiskonna Sihtkapitali riigieelarvelist rahastamist.

Samuti pakub SDE lahendusi vabaühenduste tegutsemisele suurema seadusliku kaalu andmises. Kuna seni on proovitud Tallinna linnavolikogus kaasata vabaühenduste esindajaid otsustamise, soovitakse nüüd

seadustada küla- ja linnaosaseltside õiguse rääkida kaasa kohalike omavalitsuste volikogude töös. Ka maakondlike noortekogude ja noortevolikogudele tegutsemisele soovitakse kaasa aidata, seadustades nende valimise igas omavalitsuses, kus on vähemalt 500 noort.

SDE soovib luua juriidilise aluse, et eestkosteorganisatsioonid ja vabauhendused saaksid kaitsta oma sihtrühmade õiguseid kohtus.

Samuti lubab SDE toetada jätkuvalt külakogukonna arengule, identiteedi tugevdamisele ja omaalgatusele suunatud tegevusi. Kohaliku omaalgatuse programmi on praegu toetatud siseministeeriumi regionaalministri valdkonna ja EAS koostöös. 2011. aastal on programmi mahuks plaanitud üle 1,16 miljoni euro. Ühele projektile eraldatakse kuni 1597 eurot.

IRL lubab leevendada rakistusi kodanikeühenduste paremaks koostööks avaliku võimuga. Selleks lubatakse anda äriregistris vabauhenduste kohta olevad andmed vabalt, s.t. tasuta kasutusse, et oleks lihtne leida organisatsioon, kes vajavad vabatahtlikke, kellele annetada, keda kaasata jne. Praegu võtab RIK (Riigi Infosüsteemide Keskus) äriregistri päringute eest tasu. See pole suur summa, kuid ei soodusta selle registri kasutamist mitte-tulundusühendustega tutvumiseks. Ligipäätavam register annaks parema pildi kodanikualgatusest ning looks võimaluse analüüsida vabauhendusi eraldi teistest mittetulundusühendustest – sealhulgas erakondadest või ka avaliku sektori asutuste loodud sihtasutustest. Samalaadne ettepanek sisaldub ka vabauhenduste manifestis.

Kodanikeühendused kui partnerid avalike teenuste osutamisel

Nagu ka mitmed erakonnad on oma platvormides esile tõstnud, on Eesti kohalike avalike teenuste kvaliteet ja kättesaadavus valdkonniti ning piirkonniti väga erinev. Järgneval valitsemisperioodil on vajalik riigipoolne avalike teenuste ja delegerimise üldine arendamine teenuste osutamisel: riigiasutuste vahel, riigi ja omavalitsuste vahel, omavalitsuste vahel ning riigi/KOV ja ühenduste vahel.

Kodanikeühendustele avalike teenuste delegerimise eesmärgiks on teenuse kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine. Delegerimist kasutatakse ka nendel juhtudel, kui avaliku sektori asutus ei ole oma ressursidega võimeline tagama teenuse kvaliteeti või kättesaadavust.

KE peab vajalikuks uuendada olemasolevaid või töötada välja uued kohalikku elu korraldavad põhimõtted ja seadused, et tagada avalike teenuste kättesaadavus ja tänapäevane kvaliteet. Kuivõrd täna üle poolte omavalitsuste delegerivad avalike teenuste osutamist vabatahtlikele organisatsioonidele ja senine süsteemitu praktika vajab korrastamist, siis taoliste uuenduste tegemisel tuleb kindlasti arvestada ka kodanikeühiskonna rolliga, mida KE oma valimisplatvormis aga selgelt esile ei too.

Joonis1. Kodanikeühiskonna lähiaastate arengueesmärgi puudutavate lubaduste olemasolu erakondade platvormides

Arengueesmärgid KODAR 2011-2014	RE	IRL	SDE	KE	ERL	EER
Kaasamine. Avaliku sektori otsuste kujundamisel arvestatakse valitsusväliste osapoolte panusega ning osapooled on rahul kaasamise protsessi läbiviimisega.						
Kodanikeühenduste tegutsemisvõimekus ja elujõulisus. Riigiasutused ja KOVid toetavad kodanikeühenduste tegevust. Kodanikeühendused on tegevus- koostöö- ja jätkusuutlikud ning sotsiaalsete muutuste algatajad ja elluviijad.						
Kodanikeühendused kui partnerid avalike teenuste osutamisel. Avalike teenuste osutamine avaliku sektori ja mittetulundusühenduste koostöös on läbipaistev, jätkusuutlik ja partnerluspõhimõtteid järgiv ning kodanikud on teenustega rahul.						
Heategevus ja filantroopia. Annetusi tehakse läbimõeldult, regulaarselt ja suuremas mahus. Vabatahtlik tegevus on ühiskonnas soodustatud, tunnustatud ja väärtustatud ning vabatahtlikud on rõhult kodanikeühenduste tegevustesse kaasatud ja koordineeritud.						
Kodanikuharidus. Kodanikuharidus on süsteemselt koordineeritud ja rõhult korraldatud, suurendades Eesti elanike aktiivset ja vastutustundlikku osalemist ühiskonnas.						

- Roheline: teemat on käsitletud, tehtud ettepanekuid tegevusteks
- Kollane: teemat mainitud, kuid lubaduse elluviimine on ebaselge.
- Punane: teemat ei ole käsitletud või lubadus on üldsõnaline.

ERL ei kirjuta kodanikeühendustest kui teenuste osutajatest, EER teeb seda vaid ühe lausega, lubades toetada eneseabigruppide ja vabatahtlike organisatsioonide algatusi uute sotsiaalteenuste väljatöötamisel.

SDE seab eesmärgiks avalike teenuste parema kättesaadavuse lastele ja peredele, eakatele, erivajadustega inimestele, kuid lahendusena näevad nad riigijuhtimise tsentraliseerimise vähendamist ehk riigireformiga maakondliku omavalitsustasandi loomist ja omavalitsuste tulubaasi tõstmist 2008.a tasemeni. Vaid hooldekodude ja pansionaatide teenuste kättesaadavamaks tegemisel nähakse ette sellise sektoriteülese koostöösüsteemi loomist, milles ka erasikutel roll on. Kuivõrd SDE sotsiaalpoliitilised lubadused tähendavad tõenäoliselt riigieelarvele kõige suuremaid täiendavaid kulusid, siis oleks võinud süsteemsemalt kavandada ka kodanikuühendustele avalike teenuste arendamise ja osutamise rolli.

IRL ütleb lühidalt, et tuleb laiendada riigi ja omavalitsuse ülesannete delegerimist kodanikühiskonna organisatsioonidele. Eraldi tuuakse välja naabrivalve tegevuse toetamise, et see võrgustik kataks ühtlaselt kõik Eesti piirkonnad; samuti vabatahtlike päästjate tegevuse toetamise. Ka Kaitseliidu kui kodanikualgatusel põhineva riigikaitseorganisatsiooni stabiilne rahastamine on IRLi poolt lubatud.

RE loodab õhukest riiki - ametiasutuste ja avalike teenistujate arvu vähendamist - kompenseerida, kaasates kodanikuühendusi riigivalitsemisse ja võttes laiemalt kasutusele uusi tehnoloogiaid. Selline ülesannete delegerimine eeldab riigilt väga selgete eesmärkide ja tulemuste kirjeldamist ning muidugi ka ressursside planeerimist kodanikeühendustele neile usaldatud professionaalsete rollide täitmiseks.

RE näeb kodanikuühendusi kui teenuse osutajaid sotsiaalhoolekandes, kultuuri-, spordi-, keskkonnakaitse, tervishoiu- ja turvalisuse vallas, hariduses ning plaanib riiklikke ülesandeid üle anda nii omavalitsustele, kodanikeühendustele kui eraettevõtetele halduslepingute alusel. Siiski pole esitatud selgemat kirjeldust, milliseid konkreetseid samme võetakse ette sellise ühiskondliku töödejaotuse arendamiseks.

Kokkuvõttes võib öelda, et vaid IRL ja RE lubavad rakendada vabatahtlike organisatsioonide potentsiaali avalike teenuste osutamisel. Platvormid jäävad aga liialt üldsõnaliseks, et mõista, kas plaanitavad tegevused võimaldavad jõuda uuele tasemele teenuste ja nende delegerimise arendamises.

Kaasamine

Kaasamine tähendab inimeste võimalust mõjutada avaliku võimu otsuseid, seda osalusdemokraatia vahenditega, mis tähendab teadlikku kaasärääkimist poliitikakujundamisel. Kodanike osalemine ei ainult kodanikeühenduste huvi väljendus, vaid seondub valitsemise üldise korraldusega, laiema eesmärgiga tagada riigivalitsemise tõhusus ja läbipaistvus ning avalike huvidega arvestamine. Kodanike teadlikkus riigi otsuste kohta ning motivatsioon nendes osalemiseks vajab järjekindlat arendamist.

Osalusdemokraatia põhimõtteid on kõige selgemini kirjeldanud SDE, andes lubaduse anda neile, keda langevatavad otsused mõjutavad, õiguse kaasa rääkida iga päev, mitte üksnes kord nelja aasta tagant. Selleks plaanib SDE tagada üleriigilistele kodanikuühendustele sõnaõiguse Riigikogu komisjonide töös. Koos ühenduste vastustuse suurendamise ja kaasamisega tuleb nende hinnangul rahastamist suurendada, et oleks võimalik asjatundjaid kaasata. Vastavalt rahandusministeeriumi hinnangule kuluks selle lubaduse täitmiseks 3,3 miljonit eurot kogu valitsemisperioodi (2011 – 2015) jooksul, eeldusel, et kodanikuühenduste tegevuse rahastamine suureneb igal aastal 10% võrra.

SDE soovib eraldi tähelepanu ka noorte suuremale sõnaõigusele, soovides valimisõigusliku ea alandamist kohalike omavalitsuste valimistel ning toetust riigieelarvest kohalikele omavalitsustele noorsootöö korraldamisel.

IRL peab vajalikuks kaasata kodanikuühendusi, rakendades Eesti Kodanikuühiskonna arengukava (EKAK) ja „Kaasamise hea tava” põhimõtteid.

Eraldi soovitakse kultuuripoliitika kujundamisse kaasata senisest enam kultuurivaldkondade esindajaid ja eksperte.

RE soovib, et kodanikud osaleksid oma ühenduste kaudu tegusalt nii ühiskondlike otsuste langetamise protsessis kui ka ühiskonnaelu korraldamises. Kuidas saab riik nii valitsusastutuse kui kohaliku haldustasandi poolt selleks paremaid eeldusi luua, pole täpsemalt selgitatud.

KE soovib seadustada otsedemokraatia: „Viime Eesti Vabariigi põhiseadusesse muudatuse presidendi otsevalimiseks kodanike poolt. Toetame Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmist rahvaalgatuse võimaluse seadustamiseks.“

Samuti soovib KE jätkata ekspertidega – ülikoolide ja teadusasutustega - konsulteerimist, mis ongi senini enim levinud, kuid kindlasti mitte ainuke võimalik viis valitsusväliseid teadmisi otsustamise juurde kaasa tõmmata. Jääb ebaselgeks, kuidas kavatseb erakond „parandada

kodanikeühenduste kaasatavust seadusloomesse“ – kas panustatakse riigi poolt paremasse teavitamisse või ühenduste ettevalmistamisse, et need seadusloomest paremini aru saaksid? Keskerakond märgib ära ka e-kaasamise kui võimaluse kodanikele osaleda kõikides poliitika planeerimise, kujundamise ja elluviimise etappides.

Ka ERL soovib anda otse rahvale suurema otsustusõiguse, eesmärgiga tugevdada demokraatiat. Sealhulgas tahetakse algatada üldrahvaliku arutelu, selgitamaks vajadus muuta põhiseadust: kas optimeerida Riigikogu liikmete arv ja siduda nad mandaadiga, valida president otse rahva poolt, anda rahvale seadusandliku algatuse õigus ning rahva kaitsetahte virgena hoidmiseks korraldada ümber riigikaitse.

Seega kasutaks ERL rahva arvamust eelkõige nendes küsimustes, mis puudutavad valimiste korraldust ja esindusorganite tööd.

Kuigi kasutatakse sõna „osalusdemokraatia“, pole selge, kuidas kodanikel oleks võimalik oma arvamust avaldada ka muudes küsimustes ehk igapäevase poliitikakujundamise käigus. Seda viimast aga osalemine just tähendabki.

EER soovib kodanikualgatuse suuremat võimustamist ning eelistaks vähendada riigi rolli ning usaldaks ühenduste initsiatiivi kogukonna avalike huvide realiseerimisel. Nende nägemuse kohaselt peab „kodanikele peab olema tagatud õigus ja võimalus sisuliselt sekkuda avalikku ruumi puudutavate või avalikke huve hõlmavate otsuste langetamise protsessi nii riigi kui omavalitsuse tasandil ka valimiste vahelisel ajal.“ Selleks tuleb kodanikele anda õigus algatada siduvaid rahvahääletusi ning mõjutada seeläbi riigikogu ning valla- ja linnavolikogude otsuseid. Kuidas täpsemalt võiksid siduvad rahvahääletused olla korraldatud, pole programmis kirjeldatud.

Kodanikuharidus. Heategevus ja filantroopia, sealhulgas annetamine, vabatahtliku tegevuse arendamine

Kodanikuhariduse eesmärgiks on toetada hoolivate ja arvestavate kogukondade kujunemist, soodustada kodanikuühiskonna tugevnemist ja demokraatlikku kultuuri.

Kodanikuhariduspoliitika tulemuslikkus väljendub kodanike aktiivsuses ja osalemises. Nendest teemadest erakonnad suuremat ei räägi. IRL soovib edendada isamaalist kasvatust ja ühtlasi toetada isamaaliste noorteorganisatsioonide tegevust.

Vabatahtliku tegevuse arendamist valimislubadustes otsesõnu ei mainita. Vabatahtlike ühiskondlik tegevus, mille väärtus rahvusvaheliste uuringute kohaselt on juba praegu kaks korda suurem kui rahalised annetused, vääriks ehk siiski kohta valimislubadustes. Näiteks võiks siduda vabatahtliku tegevuse arendamise tihedamalt nii elukestva õppe kui ka tööturu meetmete arendamisega.

Annetamine (toetus ettevõtelt ja eraisikutelt) on Eestis veel arenemisjärgus. Annetamine näitab inimeste ja ettevõtete valmisolekut toetada ühenduste tegevust, see on investering kogu ühiskonna arengusse. Riigipoolsed majanduslikud soodustused annetamisele on kaudne toetus nii kodanikuühendustele kui kodanikele ja ettevõtetele. Kõigist erakondadest aga vaid üks pakub omapoolse lahenduse. EER teeb ettepaneku muuta tulumaksuseadust selliselt, et maksumaksjad saaksid 1% oma tulumaksust suunata oma valitud kodanikuühenduse toetuseks.

Teiste riikide kogemus on näidanud, et protsendisüsteemi kaudu laekuvad sissetulekud ei ole vabatahtlikule sektorile tervikuna märkimisväärne tuluallikas. Eesti puhul on oluline silmas pidada, et tulumaksu osa suunamise süsteem ei tohi asendada juba olemasolevaid avaliku sektori poolseid kodanikuühendustele mõeldud rahastamisallikaid. Annetamist soodustavate süsteemide arendamisel on väljakutseks tasakaalu leidmine suurele ühenduste hulga lehe laialipihustamise ja ainult suurte ning üleriigiliste organisatsioonide eelistamise vahel.

Eestis uus, kuidas järjest leviv viis avalikes huvides tegutsemiseks on sotsiaalne ettevõtetus - ühiskonna probleemide lahendamine või leevendamine läbi jätkusuutliku

ärimudeli. Isemajandavad sotsiaalsed ettevõtted vajavad vähem toetusi ning hoiavad seega riigi ja teiste toetajate raha kokku. Selle valdkonna arenguks on riigilt vaja selget sõnumit sotsiaalse ettevõtte juriidilise vormi täpsemalt määratlemisel ning otsust võimalike maksustamise erisuste kohta.

Ükski erakond neid valikuid valimislubadustes ei käsitle.

Kokkuvõtteks

- Kõik erakonnad on pööranud tähelepanu osalusdemokraatiale ehk elanikkonna või ekspertide kaasamisele poliitikakujundamisse. Sekka räägitakse otsedemokraatiast, näiteks ERL ja KE soovivad seadustada rahvaalgatuse, kuid sellise osalusvormi praktiline korraldus on jäänud kirjeldamata.
- Kuuest vaadeldud erakonnast pooled on esitanud lubadusi seoses kodanikuühenduste tegutsemisvõimekuse ja elujõulisuse arendamisega. Peamiselt lubatakse ühenduste rahastamist suurendada (IRL, SDE, KE), kuid vähem tegeletakse senise rahastamissüsteemi korrastamisega, mille vajalikkusele on ka vabaühendused ise tähelepanu juhtinud.
- Avalike teenuste arendamisel ja elanikkonnale parema kättesaadavuse tagamisel näevad kodanikeühenduste potentsiaalset rolli RE ja IRL. Samas ei moodusta lubadused selget süsteemi ja ei anna selgust tegevuste osas, kuidas kolmanda sektori potentsiaali arendada ja maksimaalselt ära kasutada nn õhukese riigi tasakaalustamisel.
- Ükski erakond ei too esile kodanikuaktiivsuse tõusu kui eesmärki ühiskonna tasakaalustatud arengus. Valimisplatvormides ei ole puudutatud kodanikuhariduse, annetamise ja vabatahtlikku tegevuse arendamist. Samas on 2011 aasta Euroopa Liidus vabatahtliku tegevuse aasta ning annetamiskultuuri ja võimaluste arendamine aitaks vähendada riigi enda koormust kodanikuühiskonna rahastamises.
- Valimisprogrammid ei sõnasta selgelt riigi rolli kodanikuühiskonna arengu toetamisel. Valimiskampaania ajal on RE teinud ettepaneku liita regionaalministri senised ülesanded, sealhulgas kodanikuühiskonna arengukava koordineerimine, maaelu valdkonnaga. Põhjalikuma plaani puudumisel on raske hinnata, kuidas selline algatus mõjuks kodanikuühiskonna valdkonna tulevikule.

Täiendavat lugemist

- ☛ Kodanikuühiskonna arengukava 2011 – 2014 <http://www.siseministeerium.ee/kodar/>
- ☛ Vabaühenduste manifest 2011 www.ngo.ee/manifest
- ☛ Uudelepp, A. (2010) Kodanike kaasamine: Kuidas jõuda tegeliku osalemiseni riigi otsustes? Poliitikauuringute Keskus Praxis. Toimetised nr 9/2010
- ☛ Praxis (2009). Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegerimine kodanikeühendustele. Tellija: Siseministeerium. http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanike%C3%BCChiskond/Avalike_teenuste_delegerimine_KY/SIMDEL_aruanne_SIM_le_korrektuuriga_finalver2.pdf
- ☛ Praxis, Kodanikuühiskonna Uurimis- ja Arenduskeskus (2008). Kodanikuühenduste riigieelarvelise rahastamise analüüs (2006-2007). Lõppraporti I osa: poliitikasoovitused. Tellija: Siseministeerium. http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanike%C3%BCChiskond/K%C3%9C_rahastamine/Poliitikasoovitused_%C3%BChenduste_riigieelarvelise_rahastamise_korrastamiseks_final_.pdf
- ☛ Praxis, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (2008). Protsent tulumaksust kodanikuühendustele. Rahastaja: Kodanikuühiskonna Sihtkapital. http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanike%C3%BCChiskond/Protsent_tulumaksust_%C3%BChendustele/Protsent_tulumaksust_kodanikuuehendustele_loppraport.pdf

Poliitikaanalüüs on Poliitikauuringute Keskuse Praxis väljaannete sari, mille eesmärgiks on analüüsida Eesti sotsiaal-, majandus- ja avaliku sektori poliitikaid, juhtida tähelepanu alternatiivsetele valikutele ning innustada avalikku arutelu. Väljaannetes avaldatud seisukohad kajastavad autorite isiklikke vaateid. Väljaannete autoriõigus kuulub Poliitikauuringute Keskusele Praxis. Poliitikaanalüüsis sisalduva teabe kasutamisel palume korrektselt allikale viidata.

Praxis jälgib Riigikogu 2011. aasta valimisi ja uue koalitsiooni tööd valitsuse tegevusplaani elluviimisel. Käesoleva analüüsi valmimist on toetanud OPEN SOCIETY FOUNDATIONS.